

Javaslat a

BAKONYBÉLI TÁJHÁZ – „HASPRAI-HÁZ”

településiértéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Felföldi Andrea

 (aláírás)

Bakonybél, 2024. február 12.

(P. H.) BAKONYBÉLI TELEPÜLÉSI
ÉRTÉKTÁR BIZOTTSÁG
8427 Bakonybél, Pápai utca 7.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Bakonybél Község Önkormányzata

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Felföldi Andrea

Levelezési cím: 8427 Bakonybél, Zrínyi utca 5.

Telefonszám: +36 20 593 2629

E-mail cím: felfoldi55@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése:

Bakonybéli Tájház

2. A nemzeti érték szakterületenkénti, kategóriák szerinti besorolása

- agrár- és egészség és életmód épített környezet
 ipari és műszaki megoldások kulturális örökség sport
 természeti környezet turizmus

2. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

Veszprém Vármegye, Bakonybél község, Fő utca 15.

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

- települési tájegységi megyei külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A Hasprai család az első telepeseikkel érkezett Bakonybélbe a 18. század elején. Az 1723-39 között vezetett anyakönyvben már szerepel a család neve. Az urbérrendezést előkészítő 1768-as összeírásban már két Hasprai nevű családot (József és Mihály) említenek, mint házzal és földdel rendelkező zsellér.

A II. József-kori első katonai felmérés a jelenlegi ház helyén lakóházat jelöl. Az 1857. évi kataszteri

felmérésen egyértelműen azonosítható a két házból és torkospajtból álló telek. A porta legkésőbb az 1800-as évek közepén épült. 1895-ben a kisebbik ház elé egy új helyiséget emeltek, a két épület közötti falat az utca felől pedig boltívvel kötötték össze. Az 1920-as évek végén a nagyobbik házat jelentős mértékben korszerűsítették. A család 1968-ig lakta a portát, amikor műemléki védetség alá került. 1970-ben a Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság helyben gyűjtött – vásárolt tárgyakkal kiállítást rendezett be az épületekben, és Szabadtéri Néprajzi Múzeum néven kiállítóhelyként kezdte meg működését. A múzeum 1990-ig működött. A frissen megalakult bakonybéli önkormányzat nem vállalta fel a kívül-belül lepusztult épület és a kiállítások tulajdonlásának és működtetésének terhet, így a Kincstár tulajdonába került, és a mai napig állami tulajdon. 1990. után különböző célokra „hasznosították”, használták az épületeket, többnyire nem működött múzeumként. Végül 1994-ben a megyei múzeum a kiállítási tárgyakat Veszprémbe, raktárba szállította.

A bakonybéliek sajnálták a falu múltját, a hagyományait bemutató tájházuk bezárását, elvesztését. Civil kezdeményezésre 1997-re elkészült egy hasznosítási terv, amelynek alapján értelmet nyert a pusztuló műemlék porta felújítása. Mivel a tervet a Kincstári Vagyoni Igazgatóság, az Országos Műemlékvédelmi Hivatal, a Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság jóváhagyta, a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium pályázati támogatásával megindult a felújítás. A terveket a Budapesti Műszaki Egyetem Magasépítési tanszéke készítette, a Kuti és Társa vállalkozás kivitelezte. 1999-ben megalakult Bakonybél első civil egyesülete, a Guzmics Izidor Kulturális és Idegenforgalmi Egyesület, amely felvállalta a tájház közösségi és múzeumi célú működtetését. A Kincstári Vagyoni Igazgatóság az Egyesülettel kötött fenntartói szerződést. A nagyház teljes felújítása 2002. júniusára elkészült. Az eredeti berendezést azonban ekkor még nem kapta vissza a falu. A váratlan helyzetben a lakossághoz fordult az egyesület. Addig soha nem látott összefogással kölcsönöztek szekrényt, bölcst, melencét, edényeket, falvédőket, hozták a családi ereklyéket, de a maguk készítette faragásokat, kézműves munkákat is. A kiállítás nélkülözött minden szakszerűséget, de bemutatta egy falu ragaszkodását értékeihez, hagyományaihoz és közösségéhez. A tájház 2002. június 29-én „Kaput nyitott”. Baky György egyesületi elnök és Erdei György, a környezetvédelmi minisztérium helyettes államtitkára méltatta a falu összefogását.

A megyei múzeumigazgatóság feladatkörét megöröklő Laczkó Dezső Múzeum 2005-ben készen állt a bakonybéli kiállítás újrendezésére. Feltétele az volt, hogy a múzeum működtetését az egyesület helyett az önkormányzat vegye át. A tájház az önkormányzat fenntartásába került. Az új kiállítás a 20. század első harmadára jellemző életmódot mutatja be a nagyházban, és külön kiállítás készült a bakonyi faeszközkészítés múltjáról. A bemutatót a Laczkó Dezső Múzeum néprajzosai, Mészáros Veronika és Schleicher Vera, valamint Varga Éva Teréz rendezte, Hasprai Vilmos instrukcióit figyelembe véve.

A kisházat – az önkormányzat és a Guzmics Izidor Egyesület között létrejött külön megállapodás szerint – az egyesület által rendezett, változatos tematikájú tárlatok töltik meg évről évre. Emellett rendezvények, kézműves bemutatók, kézműves foglalkozások helyszíne lett az épületegyüttes és az udvar. Megvalósult, ami az eredeti cél volt: értékőrzés és értékteremtés a faluközösségben.

2011-ben, a tájház működési engedélyének megújítása során a Szabadtéri Néprajzi Múzeum elnevezés *Bakonybéli Tájházra* módosult, ami jobban kifejezi funkcióját. Időközben néhány jelentős változás is történt az épületegyüttesben. A pajta tetőszerkezetét le kellett cserélni, amit a Nemzeti Vagyonkezelő végeztetett el. Pályázati támogatásból pedig restauráltattuk a konyha tűzhelyét és a cserépkályhákat.

2012-ben az önkormányzat anyagi okokból felfüggesztette a tájház működését. 2014-ben az új önkormányzat renováltatta és újra megnyitotta, azóta is kiemelt figyelmet fordít színvonalának megőrzésére.

2020-ban egy pápai vállalkozó és a település önkormányzata közös erővel kiállítási térré alakította az üresen álló, un. torkospajtat, amelyben Takács János magángyűjtő játék és nosztalgia múzeuma kapott helyet.

Kiemelt értéket képvisel a kisebbik házban rendezett, állandó – de meg-megújuló -, a hat évtizede működő bakonyi indiánjátékot bemutató kiállítás, amellyel a település díszpolgára, Cseh Tamás emlékének adózik.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Az 1850. körül épült Hasprai-ház műemlék. A két, homlokzatával utcafrontra ülő házat barokkos boltíves kapu köti össze. A Magas-Bakony területén az egyetlen eredeti állapotában megmaradt, un. bakonyi háztípust képviselő épületegyüttes, udvarában a szintén egyedülállóan megmaradt torkospajttal. Kiállításai a 19. és a 20. századi, jómódú parasztság életmódját idézi meg. Nemcsak kiállítóhely, hanem a faluközösség értékőrzésének és közösségi összefogásának színtere. Működése, fenntartása a településnek fontos.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Vajkai Aurél: Szabadtéri Néprajzi Múzeumok Veszprém megyében – Bakonybél. Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága, Veszprém, 1970

Veress D. Csaba: Bakonybél története, Viza Kiadó, Veszprém, 2000.

https://www.csodalatosbakony.hu/index.php?page_id=432&product_id=647

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

<https://bakonybel.hu/index.php?p=adatlap&kategoria=latvanyossag&id=86>

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

2. Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat